

L. Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
24/2013
22. jún 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

HOTOVOŠŤ ALEBO BANKOVÁ KARTA?
Strana 4.

SLOVENSKO POŽIČIA A MÔŽE PREROBÍŤ
Strana 5.

KEĎ STRATÍME IDENTITU, STRATÍME VŠETKO
Strana 6.

SLOVENSKÉ SLNEČNICE POD KANADSKÝM NEBOM
Strana 8.

NIE NADARMO HO VOLALI DIVNÝ JANKO
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Predseda vlády nedávno oznámil, že na Slovensku by mohla byť nezamestnanosť aj nižšia ako desať percent. Teda menšia o celú jednu tretinu oproti súčasnému stavu. Za týmto vyjadrením v podmienovacom tvare logicky nasledovalo slovo AK...

AK by sa do celkovej štatistiky nezamestnaných u nás nezaratúvali občania z rómskej menšiny. Necelé dve percentá našej populácie teda v konečnom dôsledku vytvárajú takmer tridsať percent nezamestnaných a poberateľov najrôznejších dávok. AK by títo občania prejavili zodpovednejší vzťah k vlastnej budúcnosti, zrejme by mal Robert Fico pravdu. AK by sa rodičia rómskych detí viac zaujímali o ich školskú dochádzku. AK by im záležalo na tom, ako sa ich deti v živote uplatnia. AK by sa dôsledne starali o to, že vychovávajú platných členov spoločnosti, potom by asi celý „rómsky problém“ vyzeral inak. Aj celoslovenská štatistika nezamestnanosti.

Spomínam si, ako mi mama neustále húdla do hlavy, že „bez papiera v ruke nebudem mať na chlieb“. Zabudnime teraz na to, že to platilo ešte v časoch, v ktorých vzdelanie na Slovensku bolo významnou devízou. Celú mladosť som prežil v presvedčení, že čítaním knížiek získam všeobecný rozhľad, že chodením do školy nadobudnem vzdelanie, že štúdiom na vysokej budem pripravený na samostatný život, v ktorom budem schopný zabezpečiť potreby mojej vlastnej rodiny. Žiadna bitka, žiadne facky, žiadne tresty, žiadne nátlak. Jednoducho to boli – a vo väčšine slovenskej populácie aj sú – zásadné princípy, na základe ktorých si človek pripravuje svoju vlastnú budúcnosť. V týchto dňoch čítam diskusie o tom, aké ponížujúce je pre mladú rómsku generáciu používať kondómy. Prítom deti z nej rodia deti a staré mamy majú vek, v ktorom iní len začínajú svoj aktívny ekonomický život. A je tu opäť to naše „ak“. Ak by sme od tejto menšiny očakávali iba to, čo je bežné v civilizovaných spoločnostiach, potom...

Ivan BROŽÍK

R - 2013027

Bratislavské stretnutie dvadsiatich prezidentov Európy odkázalo nie nacionalizmu Slovensko môže byť lídrom v regióne

Ivan BROŽÍK - Foto: Ladislav LESAY

Ako potichu sa začala, tak potichu sa skončila. Konferencia dvadsiatich hláv európskych štátov v Bratislave naše médiá príliš nezaujala. To je dôkaz, že bola možno úspešnejšia, ako by sa mnohým u nás páčilo. Navyše potvrdila správny kurz slovenskej diplomacie v otázke Kosova.

Európski prezidenti odmietli akékoľvek prejavy separatistického nacionalizmu.

Konferencia poslala do politického stredoveku nacionalistických separatistov. Najmä vyhlásenie rumunského prezidenta Traiana Băsescu by mali ako povinné čítanie dostať predstavitelia našich nacionalistov, ktorí pôsobia na juhu Slovenska. Za Rumunsko vyhlásil, že jeho štát neuzná Kosovo dovtedy, kým si neusporiada všetky sporné otázky vo vzťahu k Belehradu. Podporil ho aj najvyšší predstaviteľ Rakúska Heinz Fischer, ktorý v tejto súvislosti priam odkázal, že moderná Európa neakceptuje žiaden separatizmus, ak geopolitické delenie nebude výsledkom dobrovoľného súhlasu všetkých zúčastnených.

■ POLSKÁ POKLONA

Políciu Slovenska v Európe, ale aj v zoskupení krajín V4 vyzdvihol prezident Poľska Bronisław Komorowski, keď v úvode svojho prejavu povedal, že „Slovensko je prirodzeným lídrom regiónu“. Zároveň však nepriamo varoval Ukrajinu vo veci štandardizácie jej súdnictva, ak chce na jeseň podpísať Asociačnú dohodu s Európskou úniou. Tému prístupu Ukrajiny k Únii podporili viaceré hlavy štátov, pripomenuli, že je však bezvýhradne nutná „europeizácia“ súdneho systému Kyjeva, a najmä jeho uplatnenie v praxi. Litve konkrétne prekáža kauza Tymošenková. Litovská prezidentka Dalia Grybauskaitėová vyhlásila, že Ukrajina musí

zabezpečiť vládu práva, pričom situácia u nich je stále komplikovaná, a preto finálne rozhodnutie o tom, čo bude na vilniuskom samite, ešte nepadlo.

■ SPOLOČNE PROTI KRÍZE

Súčasťou bratislavských rozhovorov bola aj ekonomická kríza v európskom regióne. „Všetci sme dospeli k záveru, že sa nachádzame v situácii, keď si táto všeobecná kríza vyžaduje hľadanie riešení spojených s rastom,“ konštatoval rumunský prezident Traian Băsescu. Pripomenul, že v súčasnosti sa v Európe šíri teória, ktorá hlása, že úsporné opatrenia nie sú potrebné a že sú tu aj iné možnosti ako obnoviť ekonomickú rovnováhu.

„Domnievam sa, že toto sú mylné predstavy, lebo ich jediným účinkom môže byť oddialenie procesov potrebných na obnovenie makroekonomickej rovnováhy, ktorá by umožnila reálne oživenie a udržateľný ekonomický rast,“ povedal a zjavne tým mieril na ústupky v reštrikčnej výdavkovej politike, ktoré nedávno od Bruselu získali niektorí „starí“ členovia Únie. Rumunský prezident taktiež apeloval na to, aby sa prijímali opatrenia aj v oblasti zamestnanosti mladých. „Ak tak neurobíme, hrozí riziko, že budeme mať stratenú generáciu,“ skonštatoval. Slovenský prezident Ivan Gašparovič pripomienkoval, že „... na úrovni EÚ prijímame rôzne opatrenia na podporu rastu zamestnanosti a prehľbovania integrácie. Nesmieme však podceňovať a zabudnúť na prehľbovanie sociálnych rozdielov v našich spoločnostiach, kde dochádza k výraznejšej príjmovej polarizácii“.

■ MEGALOMANSTVO

Iste, na margo bratislavskej konferencie dvadsiatich hláv štátov Európy možno povedať čokoľvek. Bola to možno trochu „nafúknutá“ akcia, bolo málo priestoru pre bilaterálne rokovania, možno by sa ušetrilo, ak by sa nekonala. Na druhej strane – bola nateraz najreprezentatívnejším politickým podujatím v histórii samostatného Slovenska, v medzinárodnej diplomácii po nej zrejme vzrastie vážnosť slovenských názorov a do vnútornej politiky poslala významný odkaz nacionalným separatistom. Napokon, na necelých dvadsaťštyri hodín to zrejme bolo viac ako dosť.

3 OTÁZKY PRE:

prof. Ivana LALUHU, prvého predsedu Zahraničného výboru NR SR

Výrečnosť fotografických dokumentov

• V Primaciálnom paláci v Bratislave je výstava fotodokumentov k dvadsiemu výročiu vzniku SR.

Pred dvomi desaťročiami to bolo obdobie veľkej eufórie, po skúsenostiach najmä z roku 1968 bol obrat, strategické presmerovanie z Východu na Západ pre rozvoj a bezpečnosť Slovenska nevyhnutné. Lenže v ten deň veľkej nádeje nad nastúpenou cestou k demokracii, k Európe sme naivne nepredpokladali, že tá cesta bude a vlastne ešte stále je hrboľatá a plná výtlkov.

• Hovoríte – v ten deň, ktorý presne?

Bol to okamih, keď sa na balkóne dovtedajšieho konzulátu USA zaskve-

la tabuľa Velyslnectvo Spojených štátov amerických; blahoželali sme novému chargé d'affaires veľvyslanectva P. Hackerovi. Na fotografii z balkóna sme traja – ešte minister M. Kňažko a ja ako predstaviteľ parlamentu. Je to pamätná fotografia zo 4. januára 1993. Vďaka kumštu profesionála z TASR pána Pavla Funtála – zvečnil ojedinelú chvíľu.

• USA medzi prvými uznali Slovenskú republiku...

Stalo sa tak výmenou listín medzi prezidentom USA G. Bushom a predsedom vlády a zastupujúcim prezidentom SR V. Mečiarom. Uznanie SR bol pozitívny obrat. Bolo to uznanie eman-

cipačného úsilia Slovenska, veď od leta 1992 až do decembra 1992 mali západné štáty veľa výhrad voči rozdeleniu ČSFR aj pre obavy z udalostí pri rozpade Juhoslávie. Viem to dobre, bol som vtedy predsedom Zahraničného výboru NR SR. Domnievam sa, že rozhodla vôľa národa, celú jeseň manifestoval za samostatný demokratický slovenský štát. Kľúčovú úlohu vtedy zohrala matičná verejnosť a v takejto atmosfére sa dostalo podpory uzneseniam parlamentu o jednoznačnej orientácii SR na zásady OSN a európskych inštitúcií aj od tých, ktorí boli krátko predtým proti samostatnému štátu.

Zhovárať sa Dušan D. KERNÝ

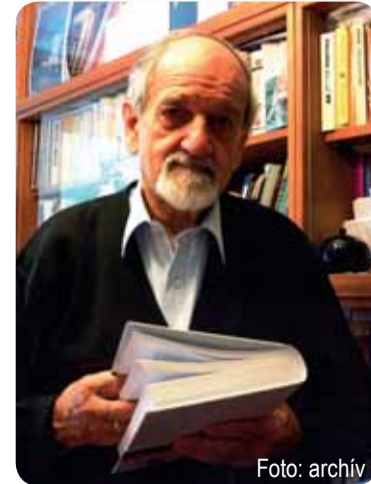

Foto: archív

ISSN 0862-8823
24
9770862882007

V SNN 25/2013
SI PREČÍTAŤE

■ Blížia sa oslavy 1 150. výročia príchodu Cyrila a Metoda na slovenskú zem
■ Od kožušín, hrivien, denárov, cez groše, toliare a zlatky až po korunu
■ Súsošie Cyrila a Metoda v Bratislave od Antona Gábrika nebude. Prečo?

Posilňoval autonomistické snahy a zámery maďarskej národnostnej menšiny Príliš zatváral oči nad nezákonným značením

Viliam KOMORA - Foto: Maroš M. BANČEJ

Za odstúpením splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny nemusí byť len oficiálne uvedený dôvod. László A. Nagy abdikoval na základe výzvy Bélu Bugára a strany MOST – HÍD, keď slovenský parlament neprijal novelu zákona o používaní jazykov národnostných menšín, aby železničné stanice v obciach, kde žije nad 15 percent obyvateľov menšiny, mali označenia aj v ich jazyku.

Ústretový krok vládného SMER-u a premiéra Roberta Fica, keď ponúkol post splnomocnenca najväčšej menšine a nacionálnej maďarskej politickej strane, nevni mali pozorovatelia a znalci slovenského juhu celkom s pochopením. Nebýva totiž zvykom, aby na taký dôležitý post nominovala vláda vyhranene opozičného politika. A za krátko sa aj ukázalo, že László A. Nagy neprekročil svoj tieň, lebo čoraz zjavnejšie uprednostňoval agendu na posilňovanie autonomistického postavenia maďarskej národnostnej menšiny. Odhladnuc od niektorých parciálnych problémov, ako bolo jeho horlenie za správny tvar označovania názvu Budapešti v cestnom návěstí alebo súrenie menšinových terminologických slovníkov – akoby menšiny nemali iné dôležitejšie problémy – jeho srdcovou a akoby jedinou aktivitou (?), popri pochopiteľnej obrane štatútu komárňanskej Univerzity J. Selyeho,

bol záujem o dosiahnutie dvojazyčného označovania staníc. Takmer ihneď po nominovaní do funkcie sústredil pozornosť práve na ne. Za zbytočne vyhodnené peniaze možno považovať aj označovanie začiatkov a koncov niektorých obcí v rómskom jazyku, nad čím krútili hlavami nielen Slováci, ale aj Rómovia. Podobne reagovali aj na úradné listiny v rómčine, keďže oni sami v úradnej praxi radšej používajú slovenčinu. Iné je to s maďarskou národnostnou menšinou. Tá slovenčinu nemusí. Zaráža, že predchádzajúca vláda I. Radičovej znížila kvórum na používanie vlastného jazyka a označenia len na 15 percent príslušníkov menšiny, čo sťažuje prácu úradov a zafažuje obecné rozpočty.

Dvojazyčné označovanie staníc sa spočiatku javilo ako snaha Strany maďarskej koalície (dnes komunity). Azda aby neklesli preferencie MOSTA – HÍD, tak sa do toho vložil L. Nagy. Počas nece-

lých dvanástich mesiacov vo funkcii ponavštevoval úradníkov, vedenie železnice, ministrov a štátnych tajomníkov. Akosi pozabudol, že je tiež štátny úradník a nemôže zatvárať oči nad tým, že k protiprávnemu označovaniu a preznačovaniu autobusových a železničných staníc dochádzalo protizákonne. A len tam, kde žije maďarská národnostná menšina. Na protiprávnosť takého konania neupozorňoval. Vyhlásil, že sa bude usilovať o dosiahnutie zmeny zákona.

Premiér Fico sa k abdikácii L. Nagyho postavil pragmaticky. Vyjadril sa, že ak sa nájde kvalitný človek, čo pozná problematiku, môže nastúpiť a v práci úradu pokračovať. Tento post nemusí prioritne zastávať zástupca maďarskej národnostnej menšiny, čo je veľmi správny názor. Pre menšiny v SR môže veľa urobiť aj schopný príslušník inej národnosti, povedzme Rusín. Pripomeňme slová Ľudovíta Štúra, ktorý

Nad čím sa dnes zamýšľa L. Nagy?

sa postavil na obranu Rusínov, ktorí na tomto území žijú odnepamäti. Vyjadril sa, že majú krásnu rusínsku reč, aby sme ju neposlovenčovali.

Napokon Rusíni boli aj pri vzniku dôležitých dokumentov vedúcich k vzniku našej štátnosti i Matice slovenskej.

Smutnohra o Generálnej prokuratúre SR sa chýli k záverečnému dejstvu Keď už ani bodka nie je bodkou

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Nielen samotní prokurátori, ale aj vládna strana SMER-SD si osvojila kandidatúru Jaromíra Čížnára na post generálneho prokurátora. Po dlhom čase bude mať teda Slovensko generálneho prokurátora. Stane sa tak po tom, čo prezident I. Gašparovič nevymenoval do tejto funkcie Čentéša, ktorý vraj nato nesplnil morálne predpoklady. Hlava štátu sa zato stala cieľom nevýberaných útokov politickej opozície a zmanipulovaných káuz. Kedy sa to všetko začalo?

Tretí november roku 2010 bol začiatkom pádu pravicovej vlády. V agónii oficiálne stratila mandát spravovať štát po roku a jednom týždni od vyťahnutia opony na predstavení vtedy známom ako Trnkobranie. A trvalo ďalších päť

seba nazývajúce sa Ľudová platforma, témou číslo jeden a zároveň ich labutou piesňou na slovenskej politickej scéne. Voľba generálneho prokurátora zožrala pravicu ako malomocenstvo. Kto chce kam...

AKTUÁLNE

mesiacov, kým kabinet Ivety Radičovej na Úrade vlády zhasol vo vstupnej hale. Ak máme pokračovať v spomínaní, potom ešte ďalších pätnásť mesiacov pravicová opozícia ako zmyslov zbavený pes, zahryznutý do zadku protivníka, držala tému prokuratúra, zamestnávala Ústavný súd SR podaniami svojich šašov, zosmiešňovala prezidenta a ignorovala jeho ústavné kompetencie. Generálny prokurátor bol pre súčasné pravicové strany, paradoxne a bez akejkoľvek opory v realite samé

SKÚPE INFORMÁCIE

Strana SMER, ktorá vládne pohodlnou väčšinou, nateraz nič bližšie k prípadnej júnovej voľbe generálneho prokurátora neavizovala. Náznaky však boli viac ako jasné. Termín podávania prihlášok stanovil predseda parlamentu na 13. jún. Júnová plenárna schôdza sa mala začať v utorok 18. júna – teda akurát v čase uzávierky tohto vydania Slovenských národných novín. Teoreticky už popoludní v tento deň mohlo dôjsť k voľbe a mohol byť zvolený J. Čížnár. Ten totiž prekvapivo tesne pred uzávierkou termínu podá-

vania prihlášok vyslovil súhlas s kandidatúrou.

KANDIDÁT PROKURÁTOROV

„Je to platný návrh Rady prokurátorov a Národnú radu SR k ničomu nezaväzuje. Novozvolená rada nebola požiadaná o stanovisko,“ oznámili prokurátori po zasadaní v utorok 11. júna. Rada prokurátorov znepokojene komentovala súčasný stav na Generálnej prokuratúre SR. „V záujme odstránenia tohto nepriaznivého stavu preto uvítame čo najskoršie vyriešenie tejto situácie.“ O absolútne neprijateľnej situácii hovoril v týchto dňoch aj námestník generálneho prokurátora Ladislav Tichý. „Dlhodobu ma to už prestalo baviť. Nikdy som nemal ambíciu viesť Generálnu prokuratúru SR, stačilo mi dva a pol roka,“ povedal 11. júna pre TASR zastupujúci generálny prokurátor Ladislav Tichý. „Nástupcovi prajem veľa šťastia a trpezlivosti, lebo to bude ťažké. Nový generálny prokurátor je však potrebný,“ tvrdil s tým, že zostane vo funkcii, až kým niekto nebude zvolený. Nuž a to, či bol niekto zvolený, či to bol konkrétne kandidát Čížnár, v čase uzávierky redakcia ešte nemohla vedieť. Isté je iba to, že opozičné reakcie nebudú o nič sofistikovanejšie ako to, čo v celej kauze Generálna prokuratúra SR predviedla verejnosti od jej začiatku.

VŠIMLI SME SI

V Maďarsku môžu o mnohom snívať

Slovenská menšina môže iba snívať o tom, aby mala také školstvo, aké má maďarská menšina v Slovenskej republike, povedala 25. mája 2013 v Budapešti manželka prezidenta Slovenskej republiky Silvia Gašparovičová. Prvá dáma SR sa ôsmymkrát zúčastnila na tradičnom podujatí Slovenská gazdinka na pôde Velvyslanectva SR v Budapešti.

„Viem, že to nie je to, čo majú naopak u nás na Slovensku maďarski spoluobčania, že majú ozaj výučbu svojho jazyka tak zabezpečenú, že

Silvia Gašparovičová

majú výučbu všetkých predmetov v maďarčine, majú stredné školy aj vysokú školu,“ povedala pri tejto príležitosti Silvia Gašparovičová. „To, aby sa to stalo tu, je snom, pretože je vás menej a vždy sa to zdôvodňuje, že Slováci sú veľmi roztrúsení po celom Maďarsku, nie sú takí sústredení ako na Slovensku, že tam sa to dá ľahšie riešiť tými školami, ktoré sa aj tými žiakmi naplnia. O to je to ťažšie tu zabezpečiť,“ dodala prvá dáma SR.

Text: (tasr), Foto: Imrich FUHL

Postavenie národnostných menšín je nadštandardné Matičari vo Filakove: Školstvo je ohrozené

Matica slovenská usporiadala 14. júna 2013 vo Filakove za účasti predstaviteľov vedy, samosprávy a škôl vedecko-teoretickú konferenciu o postavení Slovákov na jazykovo zmiešanom území. Zmyslom bola otvorená diskusia predovšetkým o volebnom systéme do samospráv a o zabezpečení výučby v materinskom jazyku.

ČO INÍ NEPIŠU

Účastníci dospeli k názoru, že postavenie národnostných menšín v našom štáte je v mnohom nadštandardné, často aj na úkor väčšinového národa. Z diskusie o volebnom systéme do samospráv vzišla kritika väčšinového volebného princípu, ako aj absencie kvalifikačného predpokladu na výkon funkcií starostov. Súčasne systém volieb do NR SR nezabezpečuje primerané zastúpenie regiónov. Účastníci konferencie vyzývajú Slovákov na oveľa väčšiu účasť vo voľbách ako jednu z ciest

zvýšenia ich zastúpenia v samosprávnych orgánoch na jazykovo zmiešanom území.

Matičari a prítomní sa zhodli v tom, že slovenské školstvo je finančne i organizačne ohrozené. Súčasná situácia v štátnych školách so štátnym vzdelávacím jazykom na jazykovo zmiešanom území je likvidačná, pričom systém informácií v oblasti národnostného školstva je nedostatočný. Kriticky poukázali aj na masívne ovplyvňovanie záujmu o školy s menšinovým vyučovacím jazykom zo strany zahraničných

subjektov (Fond Pázmaňa), čo náš štát toleruje a nevytvára rovnováhu pri finančnom zabezpečení vzdelávania v slovenčine. K zvýšeniu kvality vzdelávania by veľmi pomohol návrat kompetencií v školstve zo samospráv na štát, ako aj podpora klasických stredných škôl osobitne na zmiešanom území. Matica slovenská vyzýva zainteresované orgány v oblasti školstva na posilnenie vlasteneckej výchovy, dejepisu, slovenčiny a úcty k štátnym symbolom.

(red) – Foto: Marek HANUSKA

Voda vezme viac, ako priplavila

Ivan BROŽÍK

Júnové povodne sú v tomto čase už (verím) spravodajskou minulosťou. Čo z nich zostalo, to sú nanajvýš špekulácie o tom, kto a ako na nich zarobí. Milí občania, nedajte sa pomýliť! Aj teraz platí, že tí, čo majú najmenej, prídu o najviac. Je to nielen krutý zákon logiky, ale aj jedno z ekonomických pravidiel a napokon aj slovenská obvyčaj. Vôbec sa nezaoberaťme škodami na majetku tých boháčov, ktorí si svoje sídla zámerne postavili v záplavových oblastiach v atraktívnych lokalitách „horných desaťtisíc“ len preto, aby si mohli – slovami vodohospodára Petra Minárika – „priamo od kávičky zo svojej luxusnej terasy skočiť hlavičku do osviežujúcich vôd“. Jedinú škodu, ktorú bude musieť niekto uhradiť za záchranné práce

v takýchto lokalitách, utiahne štát, teda my všetci. Samotní postihnutí budú štedro odmenení zo svojich astronomických poisťiek, prípadne ak už nestihli nehnuteľnosť poistiť, potom z dividend a rôznych iných podnikateľských výnosov. Poďme sa teda už teraz skladať na zaplavenú rekreačnú oblasť v Bodíkoch, na zaplavené Slovanské nábrevie pod Devínom – veď to všetko sú oblasti, v ktorých stavebníci stavali s vedomím, že ide o záplavové lokality. A tiež s vedomím, že štát, teda plebs, zaplatí ich súkromné škody. Skúsme si rozobrať model, ako bude fungovať štátna ekonomika po povodniach všeobecne. V prvom rade, tak ako každý občan od výplaty po výplatu či od dávky po dávku vlastní iba určitú sumu peňazí, aj štát v rámci rozpočtu disponu-

je ročne obmedzeným množstvom financií. Štát nemá bezodnú kasu a nemožno očakávať, že teraz začne pumpovať milióny do stavebníctva, údržby ciest, meliorácií, sanácie hrádz. Ak to niekde musí urobiť,

KOMENTÁR

potom „štát“ obmedzí výdavky do rekonštrukcie škôl, posunie obnovu historických pamiatok, obmedzí zdroje do zdravotníctva – to je naozaj zjednodušený pohľad, ale ako model postačujúci. Je tu však aj iná možnosť – nakupovať finančné zdroje. Tá je mimoriadne drahá a doplatili by sme na jej použitie všetci. Nie teraz, ale o pár rokov. A povodne tu máme takmer každý rok. Štát je blízko hranice, v ktorej už musí zatahovať záchrannú dlho-

vú brzdu a robiť ďalšie dlhy si jednoducho nemôže dovoliť.

Porozmýšľajme tiež o vplyve povodní na zamestnanosť. Každé novovytvorené pracovné miesto musí niekto nejak zaplatiť. To je neodškriepiteľný fakt. Starostovia obcí postihnutých záplavami na to jednoducho nemajú. Disponujú iba zdrojmi na verejnosprospešné práce a na to majú ľudí „kontrahovaných“ dlhodobo. Primátori veľkých miest sú na tom rovnako a spoliehajú sa viac na dobrovoľníkov. Bolo by teda omylom myslieť si, že práce po povodniach ovplyvnia pozitívne nezamestnanosť. Skôr naopak. Na Slovensku je viacero malých a stredných výrobných podnikov, ktoré po záplavách na určitý čas či dokonca natrvalo rušia výrobu. Zamestnancov posielajú na dovolenky, čiastočne platené voľno, to v lepšom prípade, najčastejšie však na úradnú prácu. Po odznení povodní sa síce môže ukázať v niektorých odvetviach nárast produkcie, napríklad v stavebníctve, to je však spôsobené len presunutím zdrojov. Povodne majú aj podľa analytika Inštitútu ekonomických a spoloč-

ských analýz Martina Vlachynského vždy a za každých okolností iba negatívny ekonomický vplyv.

„Zdroje, ktoré sme mali odložené na letnú dovolenku, nákup chladničky alebo opravu výtľokov, budú namiesto toho použité na odstraňovanie povodňových škôd,“ povedal Martin Vlachynský pre TASR. Hrubý domáci produkt síce môže vzrásť, ale práve takáto situácia je podľa neho príkladom, že HDP je ako meradlo bohatstva v spoločnosti zavádzajúce. „Predstava, že budeme bohatší len preto, lebo nám voda odplaví dom a my si namiesto toho postavíme nový, je scestná,“ skonštatoval analytik. Ak teda niekto zarobí, budú to väčšinou iba poisťovne (súkromné), pretože po povodniach zaznamenávajú zvýčajne nových klientov. Ak niekto prerobí, bude to občan, lebo – napríklad aj poľnohospodárska produkcia na Žitnom ostrove bude určite drahšia. A ak to niekto nič nestojí, je to len štát, ten zas peniaze iba presúva z prihradky do prihradky. No ak by aj predsa musel vydať čosi navyše, platíme to zas len my.

Prečo pravica neustále prehráva

Eva ZELENAYOVÁ

Vari neprejde deň bez toho, aby predstavitelia opozičných strán nezdržažňovali, že v štáte máme vládu jednej strany. Je viac než isté, že zámerne evokujú podobnosť s bývalým režimom s cieľom poškodiť Smer. Ibaže aj v Amerike vládne jedna strana a nikto sa nad tým nepozastavuje.

Keď sa začiatkom júna dohodlo sedem strán na podpore spoločného kandidáta na bratislavského župana, správali sa, ani čoby už zvíťazili. Podpísali koalíčnú dohodu a každý zo strán už vie, koľkých kandidátov navrhne na poslancov Bratislavského samosprávneho kraja, ktorému by naďalej chcel šéfovať Pavol Frešo. Ako vieme, podporujú ho SDKÚ-DS, KDH, Most – Híd, SaS, SMK, OKS a Strana zelených.

Je to prvá, takto široko vytvorená koalícia v súčasnom volebnom období. Lenže ak zrátame preferencie týchto strán z posledných volieb, až také víťazstvo to nie je. Dohromady získali 30,38 percenta, kým jediná strana Smer-SD 44,41 percenta.

POZNÁMKA

Vysoké preferencie Smeru mobilizujú pravicové strany k zúfalým pokusom ovplyvniť voličov jednak znížením jeho kreditu ustavičným poukazovaním na podobnosť s minulým režimom, jednak vytváraním dojmu, že spájaním sa do väčších či menších koalícií vytvárajú alternatívu pre voliča. Najmä Ľudová platforma sa tvári ako politické riešenie pre budúcnosť občanov tohto štátu.

Dokonca v spravodajskej televízii moderátor pozvaným predsedom strán Ľudovej platformy predvádzal isté modelové situácie, ktoré by vraj mohli byť úspešné.

Strany Ľudovej platformy však robia všetko, len nie ľudovú politiku. V novodobej histórii Slovenska bolo takouto stranou iba HZDS, ktorému úspešne tzv. ľudové strany zo Slovenska (nedá sa dokonca napísať ani to, že slovenské, lebo ťažko SMK nazvať slovenskou stranou) blokovali vstup do spoločenstva európskych ľudových strán. Pravicové strany Ľudovej platformy, žiaľ, neprejavujú žiadne typické znaky ľudových strán. Nie sú ani národné, ani kresťanské, ani inak konzervatívne. Bratislavskí pravicoví poslanci napríklad úspešne blokujú

akýkoľvek pokus postaviť v hlavnom meste sochy významným osobnostiam národno-emancipačného hnutia, ba dokonca aj spolupátróm Európy sv. Cyrilovi a Metodovi. Ale so sochou Masaryka problém nebol. Profesorka Emília Hrabovec, o ktorej sa historik Milan Zemko vyjadril, že je najlepšou znalkyňou obdobia prvej republiky, vo svojej knižke Slovensko a Svätá stolica 1918 – 1927 vo svetle vatikánskych prameňov o stretnutí Masaryka s pápežským nunciom v roku 1929 uviedla: „Je otáznosť, či tento, pre nuncia nepochopiteľný nezaujem (o Slovensko, pozn. E. Z.), okrem zásadných priorit diktovaných jeho českou perspektívou, nesúvisel aj so skutočnosťou, že Masaryk v tom čase viedol dôverné rozhovory s britskou a maďarskou stranou, v ktorých v záujme prioritného cieľa zachovania integrity historických českých krajín prejavil ochotu v prípade nevyhnutnosti, odstúpiť časť Slovenska Maďarsku.“ Takže k takým osobnostiam má pravica na Slovensku blízko... A preto prehráva.

AKO BOLO, ČO BOLO

Minule som zo svojej psiarskej chalupy zašiel s kamarátom Ďurom na futbal do susedných Kozároviec. Hráčom sa nedala uprieť snaha, veď hrali za svoju dedinu. Ľudia sa bavili. Atmosféra mala všetko, čo do nej patrí.

Minule som trpel pri televíznej obrazovke. Vysielali slovensko-lichtenštajnské utrpenie. Naše futbalové hviezdy tam cestovali s nabubrenými vyhláseniami, že nič iné ako víťazstvo neprichádza do úvahy, pričom s odratými ušami uhrali remízu. A mali ešte šťastie. Nebyť brankára mohli v prvom polčase prehrať 0 : 3. Domáci amatéri boli strelecky aktívnejší ako naše potetované hviezdy. Jediné to bolo možno na nich obdivovať... Na Lichtenštajncanoch nebolo cítiť, že si musia u zamestnávateľov nadrábať čas venovaný futbalu, ani to, že ich nebezpečný strelec Frick nebol vo svojej koži. V deň zá-

pasu so Slovenskom ho seklo v krížoch, keď v práci vykladal debničky.

Veľká sláva z juhoafrických majstrovstiev sveta sa roztopila. Napokon, aká sláva, keď pri nás stáli všetci svätí! V kvalifikácii sme prehra-

Nech žije dobrý dedinský futbal

Peter VALO

li, čo sa dalo. Bez poľského obrancu Gancarczyka, ktorý v rozhodujúcom zápase nechyťateľnou strelou prekonal vlastného brankára, by sme určite necestovali nikde. Po vypadnutí z osemfinále si manažment a hráči podelili nemalé peniaze, na čom mal najväčšiu zásluhu práve onen nešťastný Poliak. Ale boli sme v Afrike. Hráči zahrli s dávkou šťastia nad svoje možnosti. A oslavovali sme. Počas

osláv sa zabúdalo, že doma miznú futbalové štadióny a zanikajú futbalové oddiely. Kto si už pamätá na legendárny Inter Bratislava, ktorý dlhé roky s menami ako Buberník, Scherer, Petráš, Jurkemik desaťročia bojoval o čelo ligovej

rý bol dlho našou národnou pýchou. Slovan mal z pekla šťastie, že atléti zubami-nechtami ubránili štadión na Pasienkoch, ktorý chcel istý starosta rozpredať na stavebné pozemky.

Apropo, Slovan. Kedysi

viem, že tá naša je skôr taliga ako liga. Keby sa v Lichtenštajnsku predstavil ligový výber bez zahraničných hviezd, možno by sa ukázalo, že máme horšiu ligu ako reprezentujú všetky tri či štyri lichtenštajnské mužstvá!

Niektro si povie: Do čerta s takým futbalom. Ja nie. Ja sa záujem zase pozriem na tých, čo nehrajú za milióny, ale pre radosť a farby svojej dediny. A budem dúfať, že sa nejakým zázrakom obnoví systém školských súťaží, v ktorých sa budú vyberať tí najlepší do klubov, ktoré prestanú zanikať. Že bude stále viac mládežníckych trénerov, ktorí prestanú do základných zostáv pretláčať na úkor talentov menej talentovaných potomkov bohatých sponzorov. Že sa raz znovu obnoví základňa, ktorá sa neskôr stane základom inej reprezentácie. Na futbal nezanevriem. A pôjdem sa naň pozrieť zase aj do Kozároviec, či hocikde inde na dedinu, kde ešte hrajú futbal pre radosť a zdravie.

Zmluva, čo zmierila Nemecko a Francúzsko a z nepriateľov urobila spojencov

Posolstvo aj pre Slovensko a Slovákov

Dušan D. KERNÝ - Foto-zdroj: melty.fr

V Bratislave sa za účasti vysokého protokolu a na dvoch symbolických miestach – v obnovenj Redute a v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca – konala pozoruhodná pripomienka zmluvy, o ktorej sa pred polstoročím na Slovensku nehovorilo, a ak áno, tak nie s pochopením. Bola to pripomienka polstoročia, ktoré uplynulo od podpísania Elyzejskej zmluvy, dohody medzi dovtedajšími odvekými nepriateľmi – Nemeckom a Francúzskom.

Text zmluvy z roku 1963 je stručný a hutný, no jeho obsah je takmer revolučný: Nemecko a Francúzsko sa zavazujú viac či menej „dospieť v najvyššej možnej miere k podobnému postojú“ vo všetkých dôležitých ekonomických, politických a kultúrnych otázkach. Po päťdesiatich rokoch je zmluva stále aktuálna. Východiská jej preambuly sú zmierenie, mládež, solidarita a Európa.

■ ZÁKLADY SPOLOČNEJ EURÓPY

Elyzejská zmluva – vývesný štít zmierenia dvoch nepriateľov – položila základy spoločnej Európy mieru a prispela k európskej konštrukcii. Zdôrazňuje spoločnú vôľu zabezpečiť mier v Európe, a tým určuje rámec spolupráce. Elyzejská zmluva vytvorila podmienky potrebné na to, aby Francúzsko a Nemecko predstavili mnohé spoločné iniciatívy, ktoré sa ukázali ako dôležitý základ pre Európsku úniu, veď v roku 1963, keď ju podpísali, bola Európa rozdelená a len vizionár predvídaj jej zjednotenie. Napokon si pri tejto príležitosti pripomeňme, že pre Slovensko je pamätihodné, že Základnú zmluvu medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou tiež podpísali v Paríži.

Ako konkrétne vidí toto výročie slovenská diplomacia, slovenská vláda dnes, to vyplýva zo slov štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Pet-

Podpis Elyzejskej zmluvy.

ra Buriana: „Obe krajiny dokázali k zmiereniu pristúpiť iba osemnásť rokov po skončení 2. svetovej vojny a výrazne tak pomohli procesu európskej integrácie, ktorý kontinentu priniesol stabilitu, prosperitu a najmä mier. Prerod z nepriateľov na kľúčových európskych partnerov je rovnako ako posolstvo Elyzejskej zmluvy inšpiratívny aj dnes. Schopnosť pozerať sa smerom do budúcnosti viac ako dozadu, vyvarovať sa populistických a nacionalistických prejavov a mať skutočnú túžbu sa dohodnúť sú aj v 21. storočí vzácnymi javmi. S odstupom času môžeme konštatovať, že dosah Elyzejskej zmluvy výrazne prevyšil rámec bilaterálnych francúzsko-nemeckých vzťahov. Zjednotená a stabilná Európa by bola bez zmie-

renia týchto dvoch národov nepredstaviteľná.“

■ STAROSTI EUROZÓNY

V súčasnosti v EÚ čelíme vážnym výzvam. Najmä situácia v eurozóne nie je jednoduchá. Kríza však popri všetkom negatívnom priniesla aj pozitíva – odhalila a zvýraznila nedostatky a akcelerovala potrebu zmeny. V neposlednom rade tiež ukázala, že vieme nachádzať východiská a riešenia, i keď to často nie je vôbec jednoduché. Je očividné, že zmeny sú nevyhnutné, pričom sa stali v podstate synonymom hlbšej integrácie. Každá krajina má svoje predstavy, ako má vyzeráť EÚ v budúcnosti, kam je v ďalšej integrácii ochotná zájsť. V niektorých oblastiach sa zhodujeme

viac, v iných menej, no všetci chceme EÚ konkurencieschopnú, demokratickejšiu, menej byrokratickú a postavenú na princípoch zodpovednosti a solidarity.

Pojmy ako fiškálna či politická únia boli ešte pred pár rokmi ďaleko za hranicami akceptovateľného, dnes sú bežnou súčasťou európskych debát. Je zrejme, že nás čakajú zásadné zmeny, preto je dôležité, aby sa diskusie o nich nekonali iba za zatvorenými dverami v Bruseli, ale aby boli predmetom celospoločenskej diskusie. Približovanie a vysvetľovanie diania v EÚ občanom považujeme za kľúčové. Spolupráca Paríža a Berlína bola vždy dôležitým faktorom v Európe. „Verím,“ konštatoval štátny tajomník Peter Burian, „že obe krajiny zostanú aj naďalej lídrami a motorom integračných procesov v EÚ. Som rád,“ povedal P. Burian, „že po dvadsiatich rokoch od nadviazania diplomatických stykov medzi samostatnou Slovenskou republikou a Nemeckom a Francúzskom obe tieto krajiny patria medzi najbližších partnerov Slovenskej republiky, čo sa odráža aj na intenzite vzájomných bilaterálnych aktivít. Bez Elyzejskej zmluvy mohla byť Európa iná. Európska únia by bola iba akademickým modelom, rovnako ako stabilita a mier v Európe zbožným priánim.“

■ INAKŠIA EURÓPA

K rozsiahlej diskusii na konferencii sa vrátíme osobitne. Konala sa totiž pod názvom Európa mohla byť iná – pod čím sa samozrejme myslelo, že alternatíva k zmiereniu by bola oveľa horšia. Z konferencie bolo zrejme, že slovenská vláda je pripravená postupovať tak, aby patrila takpovediac k tvrdému jadrú eurozóny. Nezodpovedané sú však otázky, ako pri tom všetkom riešiť problémy, ktoré nezávisia len od postupu domácej politiky, ale od pomerov štátu závislého až na 90 percent od exportu, od vývozu najmä do štátov Európskej únie.

Podivuhodné finančné transakcie v Európskej únii popierajú logiku i právo

Vážne porušenie dokumentov Únie

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Spor Nemecka s Európskou centrálnou bankou, ktorá robí dobrodružnú finančnú politiku v najviac zadlžených krajinách, ale aj uvažovaná miliardová pôžička Slovenska Medzinárodnému menovému fondu. To sú skutočnosti, ktoré vyvolávajú minimálne obavy o budúcnosť a stabilitu spoločnej meny v eurozóne. Veľmi rýchlo sa blíži čas, keď Slovákov doslova prekvapí informácia o tom, že náš štát požičia Medzinárodnému menovému fondu dokopy vyše poldruha miliardy eur.

Keďže tieto zdroje nemá, sám si ich bude musieť predtým požičať. Kto nám však požičia tak, aby sme na transakcii neprerobili? Aj preto už teraz Ministerstvo financií SR „vyčleňuje v kapitole všeobecnej pokladničnej správy rezervu v objeme 10,5 milióna eur v tomto roku a 17,5 milióna eur v ďalších troch rokoch“. Zdôrazníme, že ide o peniaze určené na vyrovnanie prípadnej straty z uvažovanej pôžičky. Má to logiku?

■ ZAVIAZALI SME SA

Ide o iniciatívu na posilnenie kapacity Medzinárodného meno-

vého fondu o 200 miliárd eur, ku ktorej sa zaviazali členské krajiny Európskej únie ešte v roku 2011. Teda v čase vlády súčasnej pravicovej opozície. Bolo to však podpísané potichu, bez medializácie, presne tak, ako sa kladú povestné nášlapové míny. Pre úplnú zrozumiteľnosť – ak si Slovensko požičiava od menového fondu, za výpožičky platí určité percentá fondu. Ak Slovensko fondu požičiava, prípadné škody spôsobené kurzovými stratami si hradí samo. Vyvolať prepád kurzu eura v čase splatnosti je pre Medzinárodný menový fond úplná hračka, stačí zaangažovať dve-tri ratingové

agentúry, vydať niekoľko vyhlásení a finančné trhy sú rečou moderných informačných tokov „zneistené“ natoľko, že kurz eura výrazne klesne.

SLOVENSKO V ÚNII

■ PODOZRIVÉ OPERÁCIE

Európska centrálna banka (ECB) si už dlhší čas šafári s peniazmi európskych daňovníkov ako avanturistický súkromný peňažný ústav. Konkrétne ide o to, že v rámci programu OMT banka nakupuje dlhopisy krízou postihnutých štátov na sekundárnom kapitálovom trhu, ak ju o to dotknutý štát požičia. Inak povedané, nakupuje bezcenné cenné papiere tých štátov, ktoré potrebujú získať dostatok finančných zdrojov do svojich národných obehov. Guvernér Nemeckej Bundesbanky Jens Weidmann opakovane vyhlásil, že si nie je istý, či šéf Európskej centrálnej banky Draghi nezašiel s programom nákupu dlhopisov už prídeľko, do zakázaných vód financovania štátov. Súd v Karlsruhe zaplavil desiatitisíce sťažností na údajnú protišťavnosť aktivity ECB a s vyše 35 tisícmi sťažovateľov ide o doposiaľ najväčšiu a najobsiahlejšiu sťažnosť, akú súd vo svojej doterajšej histórii dostal. Nemci teda kričia na poplach.

Program nákupov dlhopisov ECB nemá nijaké obmedzenie.

Povedal to nedávno jej hovorca. Nemecký ústavný súd bude posudzovať, či program OMT porušuje ústavnú požiadavku, podľa ktorej jej rozpočtové záležitosti kontroluje národný parlament.

Pred nemeckými septembrovými voľbami sa však nijaké rozhodnutie súdu neočakáva a právní experti hovoria, že ústavný súd možno prvýkrát prenechá rozhodnutie európskym sudcom. Potenciálne neobmedzený program nákupov dlhopisov ECB schválila vlni v septembri s cieľom bojovať proti kríze v eurozóne prostredníctvom pomoci problémovým krajinám pri znížení ich nákladov na požičiavanie si. Výsledok je nateraz taký, že „problémové“ krajiny sa pomaly dostávajú z krízy, a tie, ktoré ju so zaťatými zubami zvládali „bezproblémovo“, do nej pomaly smerujú.

■ POSÚVANIE KOMPETENCIÍ

„Ekonomická a menová únia znamená jednotnú menovú politiku v priestore jednotného vnútorného trhu a je teda logickou súčasťou jednotného trhu. Za menovú politiku (napríklad úrokovú mieru) bude zodpovedná Európska centrálna banka, ktorá bude nezávislá od národných vlád aj od inštitúcií Európskej únie. Hospodárska politika (napríklad zdanenie a rozhodnutia o vládných investíciách) zostáva v zodpovednosti národných vlád, ktoré rešpektujú spoločne prijaté pravidlá Paktu stability a rozvoja. Neznamená to však, že menová únia predpokladá politickú úniu. Aj naďalej sa bude postupovať v súlade s národnými potrebami a prioritami podľa princípu subsidiarity.“ To je znenie dokumentu o menovej únii v eurozóne. Zdá sa, že ECB a jej predstavitelia si z neho urobili trhací kalendár. Je to už druhé vážne porušenie základných dokumentov Únie, na ktoré naše SNN upozornili v týchto týždňoch.

REFLEXIA

Všetci sme sa upierali na veľkú vodu, na hrádze, na nebezpečenstvo podmyvania, na hrozbu spodných vôd, to všetko sa odohrávalo pred našimi očami – na Slovensku práve tak ako v Rakúsku, Nemecku, Maďarsku či napokon v Srbsku. Tá veľká voda a to obrovské úsilie zabrániť tomu, aby narobila škody, sme videli všetci. Medzitým sa však valí záplava problémov, na ktoré nevieme dať odpoveď.

Európska fraška

Hoci je na očiach, nevidno ju až tak zreteľne. Je to akoby takmer samodeštrukcia eurozóny. Najlepšie to ukazuje rozruch okolo rokovania nemeckého ústavného súdu, v ktorom v podstate a veľmi zjednodušene ide o to, či sa bude alebo nebude rozhodovať o právach Európskej centrálnej banky nakupovať dlhopisy, ak to nemecký súd ponúka európskemu súdu v Luxemburgu, tak je to, ako keby sa vzdal právomoci a Nemecko moci nad svojimi peniazmi.

Pretože ak každá banka vlastne rozhoduje o vlastných peniazoch, tak pri nákupe dlhopisov Európska centrálna banka rozhoduje o cudzích peniazoch. Problém spočíva pre nás v tom, že v podstate aj o našich. Východiskom je samozrejme neutekať od tohto problému eurozóny, ale čo najviac sa starať o vývoj a o to, aby sme v tomto držali s jadrom eurozóny. To nie je jednoduché. Európska únia stráca v posledných mesiacoch aj v zahraničnopolitickej politike. Už keď sa veci rútili v Líbyi a potom v Mali, bolo zreteľné, že napríklad pokiaľ ide o letecké operácie, na pôde OSN sa zdržali hlasovania – napr. v prípade Líbye – nielen Moskva a Peking – ale zdanlivo paradoxne aj Berlín.

Teraz sa dodatočne ukazuje, že vojna proti Iraku – teda dve vojny a v oboch sme pôsobili ako spojenci – destabilizovala celý Blízky a Stredný východ. Ako rozsiahlo, to dokazuje prípad Sýrie. Naľahovavčky okolo zrušenia či nezrušenia embarga na dodávky zbraní do tohto štátu, sťahovanie rakúskej jednotky – okolo tretiny všetkých vojakov pôsobiacich na Golanských výšinách vo farbách OSN medzi Sýriou a Izraelom! – stavia pred nás zásadnú otázku. Má alebo nemá Európska únia spoločnú zahraničnú politiku? Hráme alebo sa len hráme na globálneho hráča v medzinárodných vzťahoch?

Keď majú rozdielne štáty EÚ rozdielne nielen názory, ale aj postupy – ako je to s jednomyselnosťou rozhodovania v kľúčových otázkach, ako je to vlastne so zásadami Maastrichtskej dohody a Lisabonskej zmluvy, na ktorých by Únia mala stáť? Čo z toho vôbec ešte platí? Kde sme sa dostali v prípade Turecka? Naozaj podporujeme vyhlásenia predsedu vlády, ktorý hovorí o sprisahani domáчих a vonkajších nepriateľov proti Turecku, sprisahani, ktoré má poškodiť obraz Turecka v zahraničí? Na druhej strane podporujeme demonštrantov, ktorí chcú odstrániť predsedu vlády, ktorý potlačil moc armády a islamistov a otvoril cestu k porozumeniu s Kurdmi? Ako sa orientovať v tejto máteži, chaosu? Aká je spoločná zahraničná politika Európskej únie? Akú váhu má európska vysoká predstaviteľka pre zahraničnú politiku? Veď dnes sa už verejne hovorí o tom, že nejde o nijakú spoločnú politiku, ale skôr o frašku. Euromena ako keby sa vymkla spod kontroly. A „spoločná“ zahraničná politika – ako vidno zrejme tiež.

Dušan D. KERNÝ

Ani Matica sa nevyhla osudu mnohých slovenských inštitúcií a spoločenstiev

Keď stratíme svoju identitu, stratíme všetko

Prodekanka Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave prof. Dr. phil. Emília HRABOVEC (1964) je svezím vankom v slovenskej historiografii. Rodená Bratislavčanka v roku 1984 emigrovala, aby mohla študovať dejiny. Najskôr na univerzite vo Freiburgu, potom vo švajčiarskom Bazileji a v Mníchove. Diplomové skúšky zložila na univerzite vo Viedni, kde sa aj vydala. Na viedenskej univerzite obhájila dizertáciu, habilitovala sa a vymenovali ju za mimoriadnu profesorku. Hostovala na univerzitách v Belgicku i Taliansku, aby sa napokon v roku 2004 vrátila na Slovensko. V roku 2005 ju prezident SR Ivan Gašparovič vymenoval za riadnu profesorku. O rok neskôr sa stala dekanou Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity. Je elitnou pápežskou historičkou, súčasťou vedeckého i publikačného sveta. Sebavedomá Slovenka.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• **Zmaturovali ste v roku 1982. Po dvoch rokoch štúdia histórie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave ste emigrovali. Prečo?**

Pretože v ťažkom období za komunizmu, žiaľ, nebolo možné skutočne slobodne štúdium najnovších a cirkevných dejín, teda tých dvoch špecializácií, ktoré sa stali mojim cieľom. V tom čase boli mnohé témy z najnovších slovenských a cirkevných dejín úplne tabuizované alebo ideologicky dokaličené, bez prístupu k zahraničným archívnym prameňom, možnosti konfrontovať sa s vedeckou literatúrou a medzinárodným vedeckým diskurzom. Bránila tomu ideologická zaujatnosť a ohraničenosť. Išla som za svojou myšlienkou stať sa historičkou. Slovensko však pre mňa vždy zostalo domovom, do ktorého som sa chcela vrátiť.

• **Prečo ste sa rozhodli študovať históriu?**

Neviem vysvetliť, prečo som mala od malička lásku k histórii, beriem ju ako Boží dar. Viem však racionálne zdôvodniť, prečo je história dôležitá pre nás všetkých. Práve preto, že žijeme v dobe, ktorá je vedená k strate historickej pamäti a historického rozmýšľania. Takáto ahistorizácia európskych národov vedie k tomu, že strácajú povedomie svojej identity, svojich koreňov. Stávajú sa amorfnou masou ľudí žijúcich pre dnešok, ľahko manipulovateľných a odbaviteľných príslovečným chlebom a hrami. Práve preto je štúdium histórie nesmierne dôležité. Teda nie preto, aby si historici vybíjali svoje výskumné vášne a spoznávali detaily minulých dejov, ale aby ponúkli fundament identity, aby zaradili vlastné spoločenstvo, vlastný národ, vlastný štát do kontinuity historického časopriestoru. Naozaj platia slová britského spisovateľa a politického vizionára Georga Orwella: „Kto ovláda prítomnosť, ovláda minulosť, a kto ovláda minulosť, ovláda budúcnosť.“ Zdá sa to iba umná rečová hračka, ale fakt je taký, že nie náhodou odnepamätali všetky politické systémy, ktoré chceli ovládnuť ľudí, ovplyvňovali ich prostredníctvom dejín, historickej pamäti. Chceli ju vygumovať alebo naplniť vlastnými zmanipulovanými politicko-ideologickými obsahmi. To je, žiaľ, aj slovenská skutočnosť.

• **V slovenskej populácii vo všeobecnosti sa prejavuje nízke národné povedomie. Dokonca absencie aj u**

mnohých historikov. Je ťažké byť historikom na Slovensku?

Dnes je ťažké byť historikom kdekoľvek a na Slovensku o to väčšmi. Práve preto, lebo má narušený vzťah k vlastnej historickej pamäti. Je to aj výsledkom našich dejín, dlhodober absencie vlastnej národnej štátnosti, ktorá je ochranou a rámcom zaštiťujúcim historické bádanie, spoznávanie vlastných dejín, budovanie vlastnej národno-štátnej identity. Nám nielenže takýto štít a fundament chýbali, ale naopak druhí, ktorí sa Slovenska a slovenského národa chceli zmocniť, asimilovať ho do svojho vlastného spoločenstva, natlačili do našej historickej pamäti cudzie ideologické a politické obsahy. Výsledkom je, že Slováci sú zmätení, že o svojich dejinách vedia málo alebo vôbec nič. A keď niečo vedia, tak je to často pokrivené a pochádzajúce z cudzej dielne, pričom si to ani len neuvedomujú.

• **Kto je zodpovedný za tento stav?**

Bolo úlohou samostatného slovenského štátu, aby sa usiloval systematickým spôsobom tomuto nedostatku čeliť. To neznamená nejakú novú indoktrináciu či manipuláciu tentoraz na prospech Slovákov, ale naopak konečne objektívne otvorenie sa pravde o našich dejinách.

• **Teda dodnes všetky historické inštitúcie na Slovensku zlyhali?**

Vec je zložitá. Pretože politické elity v štáte rezignovali na svoju úlohu podporovateľa národno-štátnej identity. Vidíme to v školách, v ktorých sa dejepis alebo vôbec nevyučuje, alebo iba akosi okrajovo, nezriedka ponúkajú prakticky tie isté obsahy, ktoré sa vyučovali za predchádzajúcich dôb. Teda obsahy často nielen neslovenské, ale jednoducho historicky neúplné alebo pokrivené. Podobnú situáciu vidíme v médiách a v politickom priestore, ktorý ako keby si neuvedomoval alebo nechcel uvedomiť dôležitosť historickej identity občana. Pretože štát môže v konečnom dôsledku fungovať iba vtedy, keď čerpá zo svojich duchovných síl, zo svojej nosnej myšlienky. To bola veľká vzia panovníka Rastislava, prečo pozval sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Nie preto, žeby naši predkovia predtým nemali misionárov a nepoznali kresťanstvo. Ale uvedomil si, že iba skutočne inkulturované kresťanstvo, vzdelanosť, vlastné zákony, vlast-

torický výskum, pre ktorý tieto archívy ponúkajú nesmierne široké pole, nie je v silách jednotlivého človeka, o to menej, že našim vedcom vinou ich viac než skromných príjmov na to chýbajú aj potrebné materiálne prostriedky. Aby sme vo vatikánskych a ostatných rímskych archívoch a vedeckých inštitúciách mohli systematicky pracovať, potrebujeme historický ústav v Ríme

• **Prečo je dôležité, aby mal sídlo v Ríme?**

Po prvé preto, lebo iba skutočné a reálne sídlo v Ríme umožní takejto inštitúcii, aby sa začlenila do miestnej siete akademických a vedeckých inštitúcií a do historického diskurzu. Keď sídli mimo Ríma, dokonca v inom štáte, nemôže byť priamou, každodennou súčasťou rímskeho vedeckého života. Nemôže poskytovať knižničné služby, organizovať výstavy, prezentácie, zabezpečovať bežné vzájomné vedecké a ľudské kontakty, starať sa o svojich štípendiátov. Navyše sídlo v Ríme a vedecké publikácie sú predpokladom na členstvo v Únii historických, umenovedných a archeologických ústavov v Ríme. A napokon, popri historickom výskume v užšom zmysle slova predstavujú tieto ústavy aj nástroj kultúrnej diplomacie svojich štátov. Organizujú medzinárodné konferencie a výskumné projekty na kľúčové témy svojich dejín a výsledky svojho historického bádania predstavujú širšej verejnosti, vnášajúc jej tak do povedomia existenciu vlastných dejín a kultúry a vlastné hladiská ich interpretácie.

• **Iste sa dá predpokladať, že bádanie vo vatikánskych archívoch môže významne obohatiť a objasniť mnohé dejinné udalosti aj z našej minulosti. Natrafili ste na nejakú výnimočnú a neznámu dokumentáciu?**

Samozrejme, už roky z nich čerpám vo vedeckej práci a malú časť týchto dokumentov som publikovala aj vo forme pramennej edície. Práve pred niekoľkými mesiacmi mi vyšla knižka Slovensko a Svätá stolica 1918 – 1927 vo svetle vatikánskych archívov, v ktorej slovenskému aj medzinárodnému publiku sprístupňujem v pôvodnom a úplnom znení so slovenským registrom, poznámkami a úvodom vatikánske dokumenty kľúčového významu ku slovenským dejinám medzivojnového obdobia. Sú to dokumenty rozličného charakteru – od správ viedenských a pražských nuncií, ktoré písali o situácii na Slovensku, o protikatolíckom a tvrdo centralistickom charaktere prvej česko-slovenskej republiky, o procese emancipácie miestnej slovenskej cirkvi od uhorskej cirkevnej organizácie, o autonomistickom zápase, politickom systéme či každodennej realite, cez korešpondenciu slovenských biskupov so Svätou stolicou na najrôznejšie cirkevno-politické a vnútcirkevné témy až po pramene týkajúce sa pôsobenia Slovenskej ľudovej strany, vrátane korešpondencie Andreja Hlinku so Svätou stolicou. Dôležitou súčasťou sú aj protokoly zasadaní Kongregácie pre mimoriadne cirkevné záležitosti, čo bol najvyšší poradný orgán zložený z kardinálov, ktorý pripravoval pápežove rozhodnutia v zahranično-politických a cirkevno-politických otázkach, v ktorých boli potrebné rokovania so štátmi. Všetky tieto slovacikálne dokumenty dosiaľ neboli nikde publikované.

• **Rakúšania už ocenili túto vašu prácu a čo Slováci?**

Súčasťou slovenskej reality je aj to, že knižka, na ktorú prichádzajú ohlasy z celej Európy i zo zámoria, sa predáva

na Študijnom oddelení našej fakulty, kde ju asi väčšina Slovákov ani zahraničných odborníkov len tak ľahko nenájde...

• **Ste uznávanou odborníčkou na cirkevné dejiny 20. storočia doma aj v zahraničí. Ako hodnotíte úroveň vzdelávania na školách tohto obdobia?**

Žiaľbohu školstvo po páde komunizmu nešlo cestou oslobodenia od starých limitov a dobudovania toho, čo chýbalo, ale cestou smutného úpadku a dnes v mnohom žije z poslednej rezervy. Prejavujú sa aj tendencie podceňujúce humanitné vzdelanie ako integrálnu súčasť všeobecného vzdelania. Teda poznávanie pravdy nielen o prírode, ale aj o človeku, vlastnej minulosti, vlastnej identite, schopnosť začleniť dnešok do kontinuity dejín, a tak otvoriť perspektívu do budúcnosti. Pretože keď nemáme minulosť, nemáme ani budúcnosť, nie sme schopní myslieť v dlhodober perspektíve. Kladiem si otázku, prečo je to tak, či je to iba nedbanlivosť a ľahostajnosť alebo či kdesi kosi nemá naopak programovo záujem o to, aby sme sa stali manipulovateľnými helótmami bez historickeho vedomia a identity.

• **Mnohé národy sa hlásia k misii sv. Cyrila a Metoda na Veľkej Morave. Čo dala našim predkom? Môžeme tvrdiť, že sme priamymi dedičmi tohto kultúrno-politického a náboženského projektu?**

Bezpochyby. Niekedy neviem, či mám zaslať alebo sa usmiať, keď aj vo vedeckých publikáciách sa jedným dychom spomínajú starí Maďari, starí Česi, starí Poliaci a „slovenské obyvateľstvo na území dnešného Slovenska“. Ako keby už tomuto „slovenskému obyvateľstvu na území dnešného Slovenska“, ktoré nie je nikým iným ako našimi praotcami a našimi pramatkami, nevedeli prísť na meno. Spomínam si, ako sme na začiatku univerzitných štúdií v Nemecku na paleografickom seminári čítali stredoveké nemecké texty. Zaujímavé bolo, že moji nemeckí kolegovia im spočiatku rozumeli ešte menej ako ja, pretože ja som prišla zo Švajčiarska a bazilejský dialekt, ktorý vychádza zo stredovekej nemčiny, mal k jazyku týchto prameňov bližšie. Napriek tomu, že bolo evidentné, že medzi týmto historickým jazykom a jeho dnešným potomkom je veľký rozdiel, nikto nikdy nespochybnil, že autormi týchto textov boli predkovia Nemcov a jazyk bol predchodkyňou dnešnej nemčiny. Naskutku nechápem, prečo nám niekto chce vnútiť presvedčenie, že my sme nemali žiadnych predkov, ktorí tu žili, tvorili, vítali sv. Cyrila a Metoda, pre ktorých solunskí bratia prekladali biblické a bohoslužobné texty, zakladali školy a vytvárali právny systém.

• **Takže si tiež myslíte, že jazykom starých Slovákov bola staroslovencina?**

Áno, bezpochyby, tým väčšmi, že tento výraz sa používal aj historicky. To „jensky“ je dielom pražskej slavistickej školy z konca 19. storočia a malo jasny politický zámer.

• **Na čo môžu byť Slováci hrdí?**

Slováci by mali byť hrdí najmä na svoju nesmierne bohatú kultúru, tradície a duchovnosť. V tom by mala byť aj naša budúcnosť. Tu však koreni aj moja najväčšia obava. Všetok národ žije zo svojej duchovnosti, kultúry, zo svojich tradícií. Keď ich odloží alebo sa ich vzdá, nezostane mu nič.

• **Myslíte si, že takú inštitúciu, akou je Matica slovenská, potrebujeme?**

Bezpochyby ju potrebujeme, musí to však byť Matica, ktorá je hodná svojho mena a svojich tradícií. Ktorá je verná svojej identite, vysokému morálnemu kreditu a záväzku svojich zakladateľov – biskupa Moysesu a superintendenta Kuzmányho. Maticu, ktorá je skutočne slovenská, skutočne kresťanská. Žiaľbohu vidím, že ani Matica sa nevyhla osudu mnohých slovenských inštitúcií a spoločenstiev, ktoré sú deťmi svojej doby a čelia odporu nielen zvonka, ale musia riešiť aj hlboké vnútorné problémy.

POZNÁMKA

Ludia chcú byť slávni alebo aspoň dosiahnuť viac než iní. Obľievajú zeme-guľu, alebo ju chcú oboplávať cez more iba tak v neoprénových plavkách, v batyskafoch dobývajú morské hĺbiny, s kyslíkovými prístrojmi vrcholy veľhôr. Chcú vydať zo seba všetky sily, ktoré im príroda dala, aby v nich iba tak nezotleli.

Už nie sme vôbec frajeri

Slávny Ovídius povedal: Nemalú silu dáva srdcu sláva. O ňu sa snažia aj športovci, ktorých máme prostredníctvom televízneho spravodajstva denne na očiach. My myslíme na nich, oni menej na nás, pretože preteky vyžadujú všetky sily. Majú však nás a svoju krajinu v podvedomí. Nie tak naši futbalisti. Ich stretnutie s Lichtenshtajnskom o účasť na majstrovstvách sveta v Brazílii 2014 bolo o všetkom inom, len nie o vydaní všetkých síl, nie o vedomí reprezentácie vlasti. Aj obyčajná materská škôlka, keby ju reprezentovali, by na nich zanevrela, niečo suverénny štát, ktorý registruje celý svet. Naši futbaloví legionári majú všetko, čo si kto v ich veku môže želať. Dobré pracovné zmluvy, popularitu u fanúšikov doma aj v zahraničí, kde hrajú spoľahlivo, zodpovedne, možno aj na hraniciach svojich možností. Farby klubu, ktorý ich platí, sú pre nich prvoradé. Nie farby krajiny, v ktorej sa zrodili. Žeby sláva, ktorou by ich vlast počtila za povinné víťazstvo, až tak nehrala? Keď česká oštepárka Barbora Špotáková na Olympijských hrách v Pekingu presne v deň 40. výročia obsadenia Československa sovietskymi vojskami prehrávala s ruskou oštepárkou, nijako si to nechcela pripustiť. Zdravo sa nasrdila a posledný hodom získala pre Česko zlato. Vravíme tomu zmužilost. Nemala vlast iba v podvedomí, ale priamo pred očami. Bez víťazstva by sa jej do nej zle vracalo.

Naši futbaloví reprezentanti taký problém nemali. Špotákovú popchli k rozhodujúcejmu boju hrdosť na vlast a jej dávne tradície. Ale to má aj Slovensko. Napriek tomu výsledkom bolo kolektívne zlyhanie vyplývajúce z individuálneho nezáujmu, ľahostajnosti, nebdajstva. Slovenskí nežičlivci tvrdia, že svoju vlasť nemáme radi, pretože pre ňu robíme málo. Prirôdzené, nie je to pravda. Dobrovoľníci nezištne kultivujú a reštaurujú naše hrady, starajú sa o životné prostredie, jeho živočíšstvo a rastlinstvo, aj malé obce sa na seba snažia upozorniť nevšednými atrakciami. Starí Rimania mali na to príslovie: „Nemá ctiť dom hospodára, ale hospodár dom.“ To platí aj pre našich futbalistov. Keď grécke matky vyprevádzali svojich synov do boja, ich slová zneli: „So štítom, alebo na štíte.“ Nič medzi tým nepripúšťali – lebo aj to by bola prehra.

Život nie je plytká kaluž, ako spieva Peter Nagy v hite Ešte sme stále frajeri. Slovenský futbal už tento pojem nepovznáša. Lichtenshtajnsko sa zdalo plytkou kalužou, v ktorej sa nezababreme. Nešťastie vraj obvykle odhalí nové schopnosti. V to verí aj vedenie slovenského futbalu. Aby sme sa čím skôr dostali z klzkej pôdy.

Peter JÁNOŠÍK

Ako Pavol Stacho objavil pre nás na severe Ontária zaniknuté krajanské Bradlo

Naše slnečnice pod kanadským nebom

Pavol REMIAŠ – Foto: Pavol STACHO

„Viete, že okrem Bradla, vrchu v Myjavskej pahorkatine, na ktorom stojí mohyla Milana Rastislava Štefánika, existovalo aj Bradlo v Kanade...?“ S takouto prekvapujúcou otázkou sa na kurátorku Štefánikového múzea v Košariskách obrátil približne pred dvomi rokmi jeden zvedavý návštevník. Kurátorka sa na neho nedôverčivo pozrela, ale nezobrala to ako žart či nejakú provokáciu. Tento muž sa totiž dychtivo, do detailov vypytoval na rôzne podrobnosti zo života Štefánika. Bolo vidno, že sa o Štefánika nesmierne zaujíma. Ale kanadské Bradlo? Zavrtela hlavou. To jej nič nehovorilo...

Časopis Kanadský Slovák, v ktorom sa píše o kanadskom Bradle.

Návštevník sa potom predstavil ako Pavol Stacho, kanadský Slovák, ktorý už vyše tridsať rokov žije neďaleko Niagarských vodopádov. Generála Štefánika, legendu slovenského národa, si veľmi váži, a preto si chcel návštevu jeho múzea ozrejmiť niektoré skutočnosti z jeho života. Priznal sa, že aj on o Bradle v Kanade má iba kusé informácie. Keď sa však presvedčil, že na Slovensku o ňom pravdepodobne nikto nevie, prisľúbil, že pozistuje všetky dostupné údaje z jeho histórie, a miesto, kde stála táto dedina slovenských emigrantov z tridsiatych rokov minulého storočia, aj osobne navštívi...

■ POHNÚTKY NA EMIGRÁCIU

Pavol Stacho sa narodil v roku 1954 v handlovskej pôrodnici, ale vyrastal v Novákoch. Po otcovi i starom otcovi mal blízko k turistike a cestovaniu. Ešte ako sotva osemnásťročný mladík sa vydal stopom na cestu do Paríža a potom precestoval aj Škandináviu. Už vtedy bol vášnivý amatérsky fotograf, z ciest si priniesol pekné zábery, s ktorými zabodoval aj na rôznych fotosúťažiacich. Keď chcel ísť na ďalšiu cestu do zahraničia, už mu to nedovolili. Veľmi ho hnevalo, že vtedajší stranický predseda v jednom stavebnom podniku v Prievidzi, kde pracoval, jeho žiadosť o vycestovanie niekoľkokrát zamietol. Sám už ani nevie ako, ale zrejme iba zdravou drzosťou sa mu napokon predsa len podarilo dostať sa na zájazd do Talianska. Mal 25 rokov a bol pevne rozhodnutý emigrovať. Na spiatocnej ceste vystúpil vo Viedni. Mal iba fotoaparát a skromné skúsenosti. Najskôr rozmýšľal usadiť sa v Juhoafrickej republike, ale potom dal na radu skúsenejších. Rozhodol sa pre Kanadu, kde pri Toronte žije veľká komunita Slovákov i Čechov.

■ V ASFALTOVOM PEKLE

„Môj život v Kanade bol ako na húsenkovej dráhe,“ spomína na prvé roky v emigrácii. „Raz som bol hore, raz dolu. Pomerne dlho mi trvalo, kým som zvládol reč. Chcel som sa živiť výtvarnou fotografiou, ale nebolo to jednoduché. Otvoril som si preto so svojou, teraz už bývalou manželkou fotoslužbu a venoval som sa komerčnej fotografii. Špecializoval som sa najmä na fotografovanie svadiieb. Moji klienti boli vari z celého sveta. Ale ani to nestačilo na živobytie, a tak som ešte pracoval pri vykladaní oceánskych lodí a vyprázdňovaní

zoznánil aj s ďalšími potomkami slovenských emigrantov, ktorých priliehavo nazval „deti Bradla“.

„Začiatkom tridsiatych rokov minulého storočia v čase celosvetovej krízy mnohí Slováci sa rozhodli emigrovať. Lákala ich vidina lepšieho života za veľkou mláku. Mnohí hľadali možnosť usadiť sa v Kanade. Kanadská vláda totiž vtedy lákala prisťahovalcov, aby pomohli osídliť severnú časť Ontária. Prisľúbila, že si budú môcť výhodne kúpiť pôdu za symbolickú cenu niekoľkých centov za hektár. Museli však dodržať podmienku, že ročne vyklúčujú najmenej tri akre lesa. V priebehu piatich rokov tak mohli získať do vlastníctva vyše šesť hektárov pôdy. Bola to ponuka, pre ktorú Slováci doma popredali všetok majetok, aby si mohli zakúpiť „šifkartu“ a niekedy aj s celými rodinami sa rozlúčili s vlasťou. Prichádzali lodami do Halifaxu, potom vlakom do Montrealu v provincii Quebec a odtiaľ povozmi na sever Ontária,“ priblížil začiatky vzniku dediny Bradlo Pavol Stacho.

Zistil, že medzi prvými prisťahovalcami bol Ján Lasan so ženou Kristínou, nevedno však odkiaľ pochádzali. Postupne pribudol Joe Ziga, John Sevc, Karl Harcak, Andrew Yanoska a ďalší, ktorí si svoje mená už prispôbili angličtine. Vyskytli sa tam aj mená ako Cizmar, Drobny, Dronzek, Elias, Kadlecik, Paluch, Kostelny, Lovisek, Stacho, Tapajna, Zipaj a ďalší. Húzevnato sa pustili do kľčovania lesa, postavili si prvé drevené zrubby a založili dedinu, ktorú z úcty k Štefánikovi pomenovali Bradlo. Žili z predaja dreva fabrike na výrobu papiera v asi jedenásť kilometrov vzdialenom mestečku Hearst. Stávali si drevené zrubové domy a hospodárske budovy, neskôr spoločne vybudovali aj poštu, školu, obchod, spoločenskú halu i kostol. Dedinu nazvali na Štefánikovu počesť a pamiatku, aby im to stále pripomínalo starú vlasť. Je zaujímavé, že podobné

■ DETI BRADLA

Táto príhoda zmenila aj jeho pohľad na svet, na ľudí. Priznáva sa, že mal tak trochu rasistický pohľad na černochoch. Nie sú to pre neho frázy, keď teraz tvrdí, že nezáleží na farbe pleti človeka, ale na tom, ako sa správa, aký je...

Približne o rok bol zas v nesprávnu chvíľu na nesprávnom mieste. Prežil výbuch nádrže s tekutým plynom. Dostal postraumatický stres, rovnaký ako neraz vojaci, čo v boji prežijú vo svojej blízkosti výbuch granátu, bomby či míny. Začali ho prenasledovať depresie. Bol opäť na dne. Ale váži si, že sa našli ľudia, ktorí mu pomohli. Odišiel do invalidného dôchodku s rentou, teda v podstate aj finančne zabezpečený. Začal pomáhať iným, venuje sa charite, cestuje po svete...

Ale ako to bolo s tým kanadským Bradlom? Dozvedel sa o ňom už pri prvých stretnutiach a spoločných piknikoch s ostatnými Slováckmi žijúcimi v Kanade. Odvtedy mal sen navštíviť toto miesto, ale dlho mu to nevychádzalo. Veď sa nachádzalo vyše tristo kilometrov severne od Niagary. Ale návšteva Štefánikového múzea ho podnietila, aby začal systematicky vyhľadávať informácie a postupne si poskladal mozaiku histórie kanadského Bradla. Veľmi mu pomohol priateľ, šéfredaktor Kanadského Slováka Július Behul. Skontaktoval ho so žijúcou kronikou Bradla Rudym Biesom, ktorý v tejto dedine prežil osemnásť rokov. Neskôr sa ešte

osudy mali aj ďalší prisťahovalci z Československa, ktorí si svoju usadlosť zasa nazvali Tábor. Žilo v nej svorne približne tridsať českých, moravských a slovenských rodín.

„V čase najväčšieho rozkvetu mala dedina Bradlo približne 150 obyvateľov. Napokon sa ukázalo, že pôda z vyklčovaného lesa nie je kvalitná, nedali sa na nej vypesťovať konkurencieschopné poľnohospodárske produkty. Preto, a aj kvôli deťom, ktorým rodičia chceli poskytnúť vzdelanie, Slováci Bradlo postupne opúšťali. Dedina zanikla približne v roku 1950. Skutočnosť, že sa v nej ľudia neľahko prebýjali životom, im nakoniec pomohla v ďalšom uplatnení. Mnohé deti Bradla, ale aj ich deti, vyštudovali univerzity. Boli alebo ešte sú úspešní inžinieri, vedci, umelci i športovci,“ tvrdí Stacho.

■ ENERGETICKÝ EXPERT

Jeden z nich je Rudy Bies. Jeho rodičia pochádzali z myjavských kopanic a on v Bradle prežil 18 rokov. Bol a stále je expertom v oblasti energetiky. Vlni v auguste pomohol zorganizovať stretnutie potomkov obyvateľov Bradla. Zišlo sa ich približne tri desiatky. Všetkých príjemne prekvapilo, že medzi nich prišiel aj slovenský veľvyslanec v Kanade Milan Kollár s manželkou. Spoločne sa presvedčili, že na pionierov, ktorí osídľovali severné Ontário, tam nezabúdajú. História Bradla má svoje miesto aj v provinčnom múzeu. Pred 15 rokmi v Hearste inštalovali pamätnú tabuľu, ktorá takisto pripomína existenciu slovenskej dediny. Slovenského veľvyslanca privítali tradične v ľudových krojoch chlebom a soľou.

Z Bradla zostalo už iba torzo drevených domov a niekoľko náhrobných kameňov so slovenskými menami. Jeden z posledných obyvateľov Bradla sa volal Matej Marcinek. Pochádzal z Veľkej Udíče, dnes časti Považskej Bystrice. Emigroval do Kanady ešte v roku 1926 a z dediny odišiel na večnosť až v roku 1969. Stacho si všimol, že okrem iných pamiatok po bývalých obyvateľoch Bradla zostali aj slnečnice. Tie si tam so sebou priniesli zo starej vlasti. Teraz opakované každý rok rozkviťajú iba na miestach, kde v severnej Kanade v minulosti žila komunita Slovákov.

Pavol Stacho dnes pracuje na ďalšom objaviteľskom projekte. Začal sa zaujímať o prácu slovenských saleziánov medzi domorodcami, žijúcimi v amazonských pralesoch v Ekvádore. O tých sa na Slovensku tiež málo vie...

V múzeu v Hearste je expozícia venovaná slovenským osadníkom a dedine Bradlo.

Výstava koláží Emila Semanca v Pálffyho paláci prebúdza sny Nové mapy krajiny fantázie

Alexander GOCZ – Ilustrácie: archív E. SEMANCA

Meno výtvarníka, ale aj publicistu a spisovateľa Emila Semanca je už neodvratne späté s kolážami. Jeho najnovšia výstava v bratislavskom Pálffyho paláci na Zámockej ulici má jednoznačný názov *Miracles – Záznaky*. A skutočne sa tam vnímavý divák dočká zázraku komunikácie, keď medzi sebou komunikuje fantázia autora a toho, kto sa na obraz pozerá. A o tom by každé umenie hodné tohto slova malo byť.

Konfrontácia

Koláž je mimoriadne zaujímavá a inšpiratívna forma výtvarného vyjadrenia sa. Do širokého povedomia ju dostali najmä surrealisti, no v priebehu posledných rokov 20. a začiatku 21. storočia sa objavilo aj množstvo komerčných autorov sledujúcich ľahký úspech prostredníctvom prvoplánového šoku. To však v žiadnom prípade neplatí pre Emila Semanca. Okrem toho, že je uznávaným výtvarníkom, mimochodom aj starostom našej najstaršej

výtvarníckej organizácie – Umeleckej besedy slovenskej –, ovláda aj pero publicistu a spisovateľa, o čom sa čitatelia Slovenských národných novín môžu presvedčiť v každom čísle nášho týždenníka.

■ ZÁZRAKY NA POČKANIE

Výstava *Miracles* v bratislavskom Pálffyho paláci na Zámockej ulici je ďalšou z radu Semancových výstav, ktoré by sa dali zhrnúť pod tak trochu básnické označenie

Nové mapy fantázie. Zvláštne obrazy, ktoré akoby vyplávali z hĺbok podvedomia sýteného zdanlivosťou (aj keď niekedy šokujúcou) každodennosťou, ktorú vnímame v časopisoch a novinách, ponúkajú snový, občas provokatívny pohľad na kombináciu postáv, krajiny a nekonečný zástup artefaktov. Publicista a výtvarný teoretik Dušan Mikolaj o tom v katalógu k Semancovej výstave píše:

„Koláže Emila Semanca prinášajú najmä lyrické, niekedy až dramaticky podfarbené odkrytie ‚iného‘, no o to viac pútavého ľudského sveta, v ktorom realita bytia a snehnie o živote sú si natoľko blízke, až sa nám zdá, že na to, aby sme pochopili, ako často sa pohybujeme medzi skutočnosťou a snom, nie je vôbec potrebné prebudenie.“

■ SLOVO AUTORA

Emil Semanec ako dvojdomý autor, výtvarník a publicista v jednom má ten dar vyjadriť svoje inšpiračné zdroje a autorskú filozofiu aj slovné. K výstave *Miracles* hovorí: „Na prahu šesťdesiatky mám pocit, že som v živote nerobil nič iné, len písal a vystrihoval na klasickú papierovú koláž. Aj jedno, aj druhé sa mi spája dovedna. Slovo sa tlačí do obrazu a obraz do slov. Moje koláže prezrádzajú zaujatie mytológiou,

ale aj biblickými témami, sú reflexiou civilizačných medzníkov – kronikou dešifrovateľných stôp ľudskými dejinami i dejinami umenia, ale aj zložitým labyrintom ľudského vnímania a prežívania. Vytváram svojbytný svet, v ktorom panuje obdiv nad nečakaným, farebná harmónia a pokora pred krásou. Otváram priestory fantázie, formujem imaginárne krajiny a vymýšľam nové

pribehy, ktoré umožňujú divákovi dotvárať ich a prežívať spoločne so mnou.“

Júnová výstava koláží Emila Semanca s názvom *Miracles* sa v Pálffyho paláci o chvíľu končí. No ak si chcete vychutnať dielo tohto inšpiratívneho umelca aj v jeseni, pozývame vás v septembri na „Zázraky“ do bratislavského Primaciálneho paláca.

Blúdenie

Autor zatína do živej doliny

Jozef Medveď: *Váha ľudskosti*, Gbelce V. N., 2013

KNÍHA TÝŽDŇA

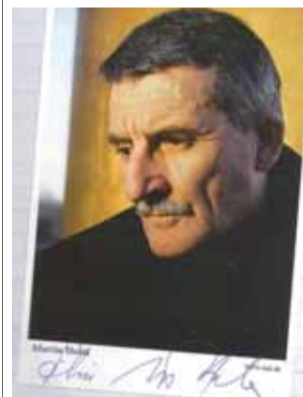

Jozef Medveď básnickou zbierkou *Váha ľudskosti* potvrdil, že má dva domovy – jeden v duši, druhý v srdci, oba na zemi. Svoju vnútornú spojitosť k terajšiemu domovu v Gbelciach na južnom Slovensku knižne „stelesnil“ v predošlej zbierke *Piesne potoka Paríž*.

Dnes prichádza tento ojedinelý a vzácny slovenský autor na juhu našej vlasti so svojim zozbieraným domovom z Brezna. Zatína do „živej doliny“, zobúda „priestor... snom k lesu pripútaný“, len aby sa mohol občerstviť vodou z jeho prameňa. Krajinné útvary nám modelujú tvar človeka, jeho oči na stopkách bodliakov majú úmysel stať sa svedomím a jeho vráskavá tvár našou pamäťou. Za každým úprimným snažením človeka, keď ešte visí opar jeho dychu nad dávno pokosenou lúkou, cítime pokoru, kde sa v komornom prítmi horehronských vrchov hrbia drobné obydlia, balansujúc nad pôvabom krajiny. Čitateľovi však nie je dovolené objavovať ich skryše cez súcit a zármutok, ale cez prirodzenosť dejov našich náhodných osudov, úzko a tajomne spätých s krajom. Jozef Medveď je proste natoľko súčasťou svojej matky – krajiny, že keď do nej vkročí, stane sa neviditeľným. V takomto skupenstve žiadostivo k nej vzhliada, bez reptania prijíma matkine nádielky a ona mu na oplátku vracia svoje deti, naposledy sa pohojdá v kolíske svojich mladických zdaní a výmenou tajomstiev svojej intimity spečatuje pokrvné priateľstvo s ňou. Ak to čitateľ dokáže spolu s ním, najmä mladý čitateľ, pochopí, že niet krajšieho príkladu vzťahu rodáka k svojej vlasti, pretože Jozef Medveď vstupuje do prírody ako pútnik do svätyne, ktorý sa pred jej bránami najprv vyzlečie z času, strasie sa malicherností ľudstva, až potom vojde tak potichu, pokorne a skromne, že ani my neodoláme jeho túžbe stať sa jej neviditeľnou súčasťou.

Margaréta VYŠNÁ

MEDAILÓN

Prezývku aristokrat divadla si vyslúžil svojou štíhlou postavou, ušľachtilým zjavom, decentným vystupovaním, ale najmä trvalou spolupracou na kvalitných projektoch. V roku 1964 absolvoval štúdium herectva na bratislavskej VŠMU. Pôsobil vo Východoslovenskom štátnom divadle v Košiciach, potom v bratislavskom Divadle na Korze. Neskôr dostal angažmán v Činohre SND, kde pôsobil dvadsať rokov.

Martin Huba sa narodil 16. júla 1943 v Bratislave ako syn herca Mikuláša Hubu a opernej speváčky Márie Kišonovej-Hubovej. Vývoj jeho hereckej dráhy sme si už spomenuli. Od roku 1999 trvalý angažmán nemá a hostuje na viacerých scénach

Aristokrat hereckej scény

na Slovensku, ale i v Prahe a v Brne. Od 90. rokov minulého storočia sa venuje aj divadelnej réžii, pričom režíroval v Činohre aj v Opere SND v Bratislave a v rámci Letných Shakespearovských slávností v Prahe. Za réžiu *Tančiame* získal cenu divadelnej kritiky DOSKY 2001. Profesor Martin Huba je často obsadzovaným filmovým hercom tak na Slovensku, ako aj v Čechách a právom je považovaný za predstaviteľa takzvanej „silnej generácie“ slovenských hercov. Vyučuje na VŠMU v Bratislave a za svoju režisérsku i hereckú prácu bol viackrát ocenený. Okrem divadla a filmu dala nášmu jubilatovi množstvo hereckých príležitostí aj televízia. Najaktuálnejšou úlohou, ktorú majster Huba prijal, je úloha prezidenta Tomáša Garrigue Masaryka. Stvární ho v českom televíznom filme, ktorý nedávno začali nakrúcať. Áno, zvolili Slováka! Voľba slovenského herca, ktorý hrá jednu z najväčších postáv českej a slovenskej politiky, nebola náhodná. V „tatičkovi“ Masarykovi totiž kolovalo viac slovenskej než českej krvi. Onedlho oslávi Martin Huba, nositeľ viacerých ocenení, okrem iného aj za bravúrne naštudovanú a zahrnutú monodrámu *Kontrabas* od Patricka Süskinda, významné jubileum 70 rokov. V mene redakcie mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Parlament po prázdninách prerokuje novelu zákona, ktorý má drasticky upraviť podmienky chovu a držania plemien bojových poslancov a poslancov so sprisneným držaním (ďalej len PBP a PSD). Predložila ju skupina poslancov, ktorí chcú zostať v anonymite, aby spomínaní kolegovia ešte pred prerokovaním novely nepohrýzli. Novelu navrhujú „z dôvodu akútnej potreby riešenia nárastu nebezpečných útokov poslancov niektorých plemien, ktoré mali za následok ublíženie na zdraví alebo úcte iných poslancov“. Proti pripravovanej novele sa v SNR zdvihla vlna

odporu. Nikto z volených zástupcov slovenského ľudu nevie, či patrí alebo nepatrí do kategórie PBP a PSD. Za všetkých poslanec, ktorý si neželá zverejniť meno. Ide o plemeno verbálneho duriča, je z Trnavy, rád fackuje učiteľky

kaz voľného pobeňovania PBP a PSD bez náhubku a vódzky vo vzdialenosti do 568 km od budovy parlamentu na bratislavskom hradnom vrchu, a to všetkým smermi. V priestoroch SNR ich bude môcť vodiť iba osoba odbor-

náhubok a na vódzke ich dovedie do sály. Bez náhubku a vódzky majú povolený voľný pohyb v parlamentnom bufete a neďalekej reštaurácii Parlamentka, lebo plná miska urobí nielen z plemena bojového psa láskavú bytosť.

álav škôl a školských zariadení. Takisto majú tiež zakázaný voľný pohyb na celom území obcí okrem vyhradených výbehových priestorov, ktoré chráni oplotenie pod elektrickým napätím.

Experti však predpokladajú, že navrhovaný zákon neprejde. Všetky svorky plemien bojových, spiach a holé baby na počítačoch pozerajúce poslancov budú hlasovať spolu proti. Prekáža im totiž táto pasáž zákona: „Ak verbálny durič, mediálny čuvač či parlamentná doga pohryzie iného poslancu, musí byť bezodkladne utratená.“ Ich obranu zhrnul do jedinej vety spomínaný „obyčajný“ verbálny durič. „Veď u nás majú poslanci imunitu, tak čo.“

Milan ZEMO

Sprísnia sa podmienky chovu bojových poslancov

z Kysúc a nemá rád veci z hlíny. „Poslanec je taký, aký je jeho pán,“ mal údajne povedať. „Vôbec sa nečudujte, že som občas stále ako odtrhnutý z reťaze. Tak ma dráždia, že až no. Je mi jedno, či je to Anča alebo baganča. Vyštartujem.“

Podľa novely začne platiť prísny zá-

ne spôsobilá na ovládanie PBP a PSD s overeným dokladom o úspešnom absolvovaní výcviku. Tieto plemena poslancov budú uložené počas rokovania parlamentu do chovného priestoru v suteréne budovy SNR vedľa garáží. Ak budú chcieť vystúpiť v parlamente, osoba odborne spôsobilá im nasadí

Títo poslanci musia mať obojok, na ktorom bude okrem ich mena, priezviska a plemena aj adresa trvalého pobytu človeka, ktorý ich do politiky dostal, a adresa chovného priestoru, kde sa najčastejšie okrem parlamentu vyskytujú. PBP a PSD majú zakázaný vstup na športoviská, detské ihriská a do are-

